

Simmons 1983) jest brodziec żółtonogi (*Tringa flavipes*). Poniżej omawiamy, opierając się na przewodnikach Pratera *et al.* (1977) oraz Haymana *et al.* (1986), najważniejsze cechy różniące te gatunki.

1. Brodziec piegowaty jest większy, bardziej krępy i masywniej zbudowany.
2. Brodziec żółtonogi w porównaniu z piegowatym ma delikatniejszy, prostszy dziób z jaśniejszą nasadą. Długość dzioba jest równa mniej więcej długości głowy, podczas gdy u brodzca piegowatego dziób jest wyraźnie dłuższy, a rozjaśnienie u jego nasady sięga aż do 1/3 jego długości.
3. Brodziec piegowaty posiada białe plamki na brzegach lotek drugorzędowych, a brodziec żółtonogi ma lotki jednolicie ciemne. Pokrywy podskrzydłowe u brodzca piegowatego są mniej więcej tak samo jasne, jak lotki drugorzędowe, a najciemniejszą częścią spodu skrzydła są zewnętrzne lotki pierwszorzędowe. U brodzca żółtonogiego natomiast pokrywy podskrzydłowe są zauważalnie jaśniejsze od prawie jednolicie ubarwionych lotek pierwszo- i drugorzędowych.
4. Brodziec piegowaty ma pierś i boki ciała wyraźniej kropkowane i prążkowane (szata godowa) lub wyraźniej kreskowane (szata młodociana) niż brodziec żółtonogi.
5. Brodziec piegowaty odzywa się podobnie jak żółtonogi, lecz jego głos jest czystszy, bardziej dzwięczny i opadający w tonach.

Źródłem pomyłek przy oznaczaniu w terenie mogą być także kwokacze o nietypowo ubarwionych, jasnych nogach. W takim wypadku należy zwrócić uwagę na sylwetkę ptaka (jeśli jest możliwość bezpośredniego porównania): brodziec piegowaty jest nieco większy, masywniejszy i ma proporcjonalnie dłuższe nogi. W szacie godowej brodziec piegowaty ma wyraźne prążkowanie na bokach ciała (znaczkę w kształcie płaskiego V) oraz duże, wyraźne białe plamki na brzegach barkówek i piór grzbietu, podczas gdy kwokacz w tej szacie ma wyraźnie kreskowane boki ciała, a jeśli ma na brzegach barkówek białe plamki, są one znacznie mniejsze niż u brodzca piegowatego i nie tworzą tak wyraźnego rysunku. Kwokacz w szacie juwenalnej jest bardzo jasny z wyraźnymi białymi obrzeżeniami barkówek i piór grzbietu, delikatne kreskowanie występuje jedynie na bokach szyi. Brodziec piegowaty w szacie juwenalnej jest nieco ciemniejszy, barkówki i pióra grzbietu mają wyraźne białe plamki na brzegach, szyja jest wyraźniej kreskowana, a na bokach ciała widoczne jest delikatne prążkowanie, jednak znacznie mniej wyraźne niż w szacie godowej. Podobne różnice występują u tych gatunków również i w szacie spoczynkowej. Niemniej należy pamiętać, że kluczową cechą odróżniającą brodzca piegowatego od kwokacza jest brak białego klina na plecach.

Włodzimierz Meissner,
Arkadiusz Sikora,
Michał Skakuj

Literatura

- Cramp S., Simmons K. E. L. (red.) 1983. *The Birds of Western Palearctic*. 3. London.
Hayman P., Marchant J. H., Prater T. 1986. *An Identification Guide to the Waders of the World*. Croom Helm, London.
Prater A. J., Marchant J. H., Vuorinen J. 1977. *Guide to the identification and ageing of Holarctic Waders*. Tring.

THE FIRST RECORD OF A GREATER YELLOWLEGS IN POLAND

From 23 to 27 August 1986 one Greater Yellowlegs was observed on the meadows near Jastarnia (Hel Peninsula). The bird was shot and classified as an adult female. The skin is in the collection of the Museum of Natural History of Wrocław University. Accepted by the Faunistic Commission.

PIERWSZE STWIERDZENIE KALANDRY CZARNEJ (*MELANOCORYPHA YELTONIENSIS*) NA ZIEMIACH POLSKICH*

Dnia 17 I 1988 r. na polach w pobliżu miejscowości Kosienice, gm. Żurawica, woj. przemyskie obserwowałem wraz z żoną nieznanego ptaka, którego później określiłem jako samca kalandry czarnej. Obserwacji dokonano przy użyciu lornetek 10 × 50 i 8 × 40, przy bezchmurnej pogodzie i doskonałej widoczności. Ptaka zauważono siedzącego na drodze polnej i z daleka wydawało się, że jest to zimujący szpak (*Sturnus vulgaris*). Jednak przy dokładnej obserwacji wykluczono ten gatunek. Pokrój ptaka przypominał skowronka (*Alauda arvensis*), choć osobnik ten wydawał się od niego nieco większy. Ogólne tło upierzenia było czarne. Na grzbiecie, bokach szyi oraz śladowo na bokach ciała stwierdzono jaśniejsze partie, o ubarwieniu szarawo-czarnym, wywołanym jaśniejszymi zakończeniami piór. Łuskowanie to najsilniej występowało na grzbiecie. Pozostałe części ciała były czarne. Ogon krótki, nieco wklęsły pośrodku, co dało się zauważyć przy zrywaniu się do lotu. Dziób żółty, krótki i masywny był szczególnie u nasady szeroki. Nie stwierdzono czarnego (ciemnego) zakończenia dzioba, jakie podają Peterson *et al.* (1983) i Ferens (1971). Nogi miał całe czarniawe, na tylnym palcu długi pazur charakterystyczny dla skowronków i świergotków. Po około 5 minutach obserwacji ptak zerwał się do lotu. Leciał wzdłuż drogi nisko nad ziemią i po chwili przestał być widoczny. W locie przypominał skowronka, choć lot wydawał się nieco płynniejszy.

* Zaakceptowane przez Komisję Faunistyczną.

W Polsce dotychczas ten gatunek nie był stwierdzony. Z naszego kraju pochodzą tylko dwie niepewne informacje: z Pomorza oraz okaz przypuszczalnie ze Śląska (Tomiałojć 1972)**. 1 II 1877 zdobyto jednego młodego ptaka w Radwańcach pod Sokalem (Dzieduszycki 1880, 1895), tj. około 50 km od granicy kraju i około 70 km od obecnego stwierdzenia. Innych danych z obszaru zachodniej Ukrainy brak (Strautman 1963). Z Czechosłowacji pochodzą trzy niepewne stwierdzenia (Hudec *et al.* 1983). W Europie Zachodniej stwierdzono ten gatunek w Holandii, na Helgolandzie, w Szwajcarii, Włoszech, Wielkiej Brytanii i Francji (Iličev, Michjeva 1986; Makatsch 1987).

Kalandra czarna lęgnię się na niedużym areale w środkowej Azji między Irtyszem a Wołgą (Voous 1962). Jest z reguły gatunkiem osiadłym, tylko część populacji, zwłaszcza osobniki młode podejmują wędrówkę (Iličev, Michjeva 1986). Zimowiska znajdują się w Uzbekistanie, Turkiestanie, Kaukazie i południowej Ukrainie.

Śródlądowym lęgowym są przede wszystkim stepy porośnięte ostnicami i roślinnością słonolubną (Dobrowolski 1982).

Józef Hordowski

Literatura

- Dobrowolski K. A. (red.) 1982. *Ptaki Europy — przewodnik terenowy*. Warszawa
 Dzieduszycki W. 1880. *Muzeum im. Dzieduszyckich we Lwowie. Ptaki*. Lwów
 Dzieduszycki W. 1895. *Przewodnik po Muzeum im. Dzieduszyckich we Lwowie*. Lwów
 Ferens B. (red.). 1971. *Klucze do oznaczania kręgowców Polski. Cz. IV B. Ptaki — Aves*. Warszawa-Kraków.
 Hudec K. (red.). 1983. *Fauna CSSR. Ptaci 3/1*. Praha
 Iličev V. D., Michjeva A. V. (red.) 1986. *Žizn životnych. Pticy. 6*. Moskva
 Makatsch W. 1987. *Wir bestimmen die Vogel Europas. 3*. Leipzig
 Peterson R., Mountfort G., Hollom P. 1983. *A Field Guide to the Birds of Britain and Europe*. London.
 Strautman F. T. 1963. *Pticy zapadnych oblastej Ukrainskoj SSR. 2*. Lvov
 Tomiałojć L. 1972. *Ptaki Polski — wykaz gatunków i rozmieszczenie*. Warszawa
 Voous K. H. 1962. *Die Vogelwelt Europas und ihre Verbreitung*. Hamburg und Berlin.

THE FIRST RECORD OF A BLACK LARK IN POLAND

On 17 January 1988 one male Black Lark was observed near Żurawica (prov. Przemyśl).
 Accepted by the Faunistic Commission.

**Przypuszczalnie ten gatunek („czarny skowronek”) obserwowali 15 III 1988 w okolicach Starzawy P. Kunysz i A. Zbrożek. Ze względu na bardzo złe warunki atmosferyczne (intensywny opad śniegu, silny wiatr) nie zauważono innych cech rozpoznawczych.

PIERWSZE STWIERDZENIE ŚWISTUNKI PÓŁNOCNEJ (PHYLLOSCOPUS BOREALIS)* W POLSCE

PRACE AKCJI BAŁTYCKIEJ. NR 73

Dnia 11 IX 1986 roku na punkcie Akcji Bałtyckiej koło Chałup na Półwyspie Helskim schwytano młodocianego osobnika świstunki północnej. Ptak złapał się w drugą od góry półkę sieci rozstawionej w młodniku sosnowym w pobliżu torów kolejowych.

Opis ptaka. Świstunka północna wielkością i sylwetką zbliżona jest do pierwiosnka i piecuszka, różni się jednak od nich długą jasną brwią i przepaską na skrzydle. Głowa, grzbiet i pokrywy nadogonowe są jednolicie oliwkowozielone. Brew długa, białozółta, zachodząca na potylicę, od dzioba do oka ciemniejsza, ku tyłowi jaśnieje. Kantar tego samego koloru, co wierzch ciała. Policzki oliwkowoszare w białozółte plamki. Podgardle i pokrywy podogonowe białozółte, pierś białoszara z odcieniem żółtego, brzuch biały. Skrzydło z małą białawą pręgą, utworzoną przez plamki na pięciu dużych pokrywach. Emarginacja występuje na 3-5 lotce I rzędu. Lotki II rzędu zakończone dzióbkiem. Zewnętrzne sterówki białe obrzeżone. Skok żółtoszary, palce od spodu żółte, z wierzchu ciemniejsze. Dziób z wierzchu brunatnooliwkowy, na brzegach żółty. Wymiary: długość skrzydła — 66 mm, długość ogona — 53 mm. Formuła skrzydła: 3=4>5(2)>2(5)>6(9)>7(11). Pierwsza lotka dłuższa od pokryw o 2,5 mm.

Ptak został uśmiercony, a skórka znajduje się w Muzeum Przyrodniczym Uniwersytetu Wrocławskiego.

Oznaczenia dokonano na podstawie przewodnika Svenssona (1984) i klucza Akcji Bałtyckiej.

Obszar lęgowy świstunki północnej rozciąga się od północno-wschodnich krańców Europy przez północną i wschodnią część Azji do północnej Alaski wzdłuż wybrzeży Morza Beringa. Gatunek ten związany jest z biotopem wilgotnych borów mieszanych w strefie lasotundry. Znanie są zimowiska świstunki północnej w południowo-wschodniej Azji (Dobrowolski 1982; Robbins *et al.* 1983; Danilov *et al.* 1984). *W Europie Środkowej świstunka północna dotychczas stwierdzona została jedynie w Danii wiosną 1968 roku (Dybbro 1978) oraz pięciokrotnie na wyspie Helgoland (Anonymus 1984). W czasie wędrówek dość regularnie pojawia się w Szwecji — około 70 obserwacji do 1986 roku, głównie z północy kraju, oraz w Wielkiej Brytanii — około 150 stwierdzeń (Tyrberg 1986; Rogers 1987)**.

Dorota Zawadzka, Dariusz Bobrowicz, Jerzy Jucha

*Zaakceptowane przez Komisję Faunistyczną

** Uprzejmie dziękujemy Panom: prof. Ludwikowi Tomiałojciowi i dr. Tadeuszowi Stwarczykowi za udostępnienie materiałów dotyczących występowania świstunki północnej w Europie.